

Warszawa, 13-04-2026

WRD.5140.1.34.2025.ESz

DECYZJA NR 55 /2026

Na podstawie przepisów art. 89 pkt 2, art. 91 ust. 4 pkt 3 i 4, art. 3 pkt 1 i 2, art. 6 ust. 1, pkt 1 lit. h, art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1292 ze zm.) w trybie art. 104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2025 r. poz. 1691), w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego z urzędu, w związku z wnioskiem organizacji społecznej Towarzystwa Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina im. Stefana Żeromskiego, z dnia 21.02.2013 r.,

ORZEKAM

wpisać do rejestru zabytków nieruchomości województwa mazowieckiego cmentarz wojenny z I wojny światowej „Marynin” z lat 1915-1918, położony w Konstancinie-Jeziornie, gm. loco, pow. piaseczyński.

- Niniejszym wpisem obejmuje się miejsce upamiętniające wydarzenie historyczne – cmentarz wojenny, znajdujący się na terenie dz. ew. nr 86 obr. 0015 (Obory-Łęczyn), gm. Konstancin-Jeziorna, oznaczony na załączniku graficznym kolorem czerwonym.
- Załączniki graficzne nr 1-2 do niniejszej decyzji stanowi jej integralną część.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 08.10.2025 r. Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków (MWKZ) wszczął z urzędu postępowanie administracyjne w sprawie wpisania do rejestru zabytków nieruchomości cmentarza wojennego „Marynin”, położonego w Konstancinie-Jeziornie, na dz. ew. nr 86 obr. 0015 (Obory-Łęczyn), gm. Konstancin-Jeziorna, pow. piaseczyński w związku z wnioskiem organizacji społecznej Towarzystwa Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina im. Stefana Żeromskiego z dnia 21.02.2013 r. (data wpływu: 28.02.2013 r.) oraz z dnia 16.05.2016 r. (data wpływu: 31.05.2016 r.), który został uzupełniony pismem z dnia 07.05.2025 r. (data wpływu: 08.05.2025 r.). Zawiadomieniem z dnia 05.11.2025 r. MWKZ poinformował o oględzinach obiektu, które odbyły się w dniu 20.11.2025 r. W trakcie oględzin wykonano dokumentację fotograficzną oraz spisany został protokół. Zawiadomieniem z dnia 05.12.2025 r. zamknięto postępowanie dowodowe w sprawie. Cmentarz wojenny w m. Obory-Łęczyn został ujęty w wojewódzkiej ewidencji zabytków na podstawie karty ewidencyjnej (opr. E. Szerszeń, 1992).

Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej, znajduje się na skraju pól dawnego folwarku Marynin, należącego do majątku Łęczyn. Jest on pamiątką walk, które toczyły się w tym rejonie w październiku 1914 r. oraz w sierpniu kolejnego roku. W 1914 r. jednym z kluczowych kierunków natarcia była linia Wisły na odcinku od Góry Kalwarii do Warszawy, jej przekroczenie mogło umożliwić

otoczenie stolicy. Wyjątkowo krwawe walki zostały stoczone o fragment skarpy w Maryninie, która ze względu na swoje położenie (sąsiedztwo drogi z Ciszewa i Łyczyna ob. wieś Parcela), była kluczowym punktem strategicznym (P. Komosa, Cmentarz w Maryninie – 110 lat później, okolicekonstancina.pl). Oddziały niemieckie umocniły się w tym rejonie po wyparciu wojsk rosyjskich.

Szczyt walk przypadł na 18.10.1914 r. W walkach brał udział IV batalion podpułkownika Szastina [Шастина] (5 Syberyjskiego Pułku Strzelców pod dowództwem pułkownika Elenewa Iwana Fedorowicza [Еленева Ивана Федоровича]), który zajmował pozycję w Powsinie. Miał on za zadanie wyprzeć Niemców broniących folwarku Marynin. W godzinach porannych oddział batalion ruszył z Powsina w kierunku Słomczyna, wraz z konną baterią Oficerskiej Szkoły Artylerii ze Strzeleckiego Pułku Oficerskiej Szkoły Strzeleckiej. Wojska zajęły pozycje pod wsią Obory „na skraju zagajnika na północ od Marynina” (W. Rawski, Walka o folwark Marynin (1914), okolicekonstancina.pl), skąd prowadzono ostrzał niemieckich pozycji. Na Rosjan nacierał I batalion 150 pułku piechoty (1. Ermlandisches Infanterie-Regiment Nr. 150 z Allenstein – 1 Warmiński z Olsztyna). W związku ze stopniową utratą pozycji pod naporem Niemców wojska rosyjskie wycofały się w kierunku wsi Bielawa, a następnie Powsina (W. Rawski, Walka o folwark Marynin, okolicekonstancina.pl).

Cmentarz w Maryninie (ob. Konstancin-Jeziorna) powstał podczas I Wojny Światowej w latach 1915-1918 w ramach działalności okręgu grobownictwa Komendantury Warszawa (Gräberbezirk der Kommandantur Warschau). Prace nad zakładaniem cmentarzy wojennych prowadzono pod kierownictwem kpt. Köhlera, szefa sekcji ds. grobów wojskowych (Abteilung Kriegergräber), rozplanowaniem oraz nasadzeniami zajmował się sierżant Wilhelm Hirsch, który z zawodu był architektem krajobrazu. Cmentarze wojenne zakładane były wedle ściśle określonych standardów. Miały być wkomponowane w naturalny krajobraz, (zalecano m. in. wykorzystanie pagórków) obsadzone zielenią, ze skromnymi nagrobkami, identycznymi dla żołnierzy obu stron, materiał nagrobków miał bazować na lokalnych surowcach (W. Rawski, „Przyjaciel i wróg zjednoczeni w obliczu śmierci” – o cmentarzach Wielkiej Wojny (I), okolicekonstancina.pl). Część z nich, tak jak cmentarz w Maryninie, utrzymana była w stylistyce germańskiej, nawiązującej do pionowych głazów – menhirów ustawianych w kręgach.

Opis cmentarza zawarł w swoim opowiadaniu mieszkający w Konstancinie-Jeziornie Stefan Żeromski: „U podnóża tych drzew zatoczony jest koło rozległe z grubych kamieni, które tu zostawił lodowiec, czy Wisła pradawna porzuciła po polach. Stoją wokół, jakoby niewysokie menhiry w wyniosłej trawie, prowadząc kamienną aleję do środkowego dolmenu, gdzie jednak rzucają się w oczy najzupetniej nowoczesne, czarne, równo w głazie kute litery: «29 Deutsche, 37 Russen gefallen 1914». Na niewysokich menhirach, z których każdy ma jedno ostre zakończenie, czytamy, obok niemieckich, nazwiska owych «Deutsche», wyryte w twardym kamieniu: «Moczyński, Rogoziński, Fabiński, Kornowski, Krajewski, Rekowski, Zakrzewski»... A na obłych, lodowcowych, czy wiślnych kamieniach czytamy, obok rosyjskich, nazwiska owych «Russen», którzy, wbiwszy noże po rękajeść w piersi wrogów, śpią tu na wieki u pogranicza ich boju: «Wąsowicz, Zabielski, Galewski, Wiktor, Szczerbiński»” (S. Żeromski, *Płomyki*, Warszawa: 1925).

W czasie II wojny światowej zaniedbana nekropolia, rozkazem niemieckiej komendantury wojskowej z Wawra, została przywrócona do stanu z lat 1914/15. Po 1945 r. teren stopniowo popadał w zapomnienie. Przez lata użytkownikiem wieczystym gruntów, na których znajduje się cmentarz była Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Obecnie obszar ten stanowi własność prywatną. W 2020 r. z inicjatywy SP nr 1, harcerzy oraz portalu okolicekonstancina.pl, przy cmentarzu ustawiono tablicę informacyjną upamiętniającą miejsce pochówku żołnierzy.

Usytuowany na niewielkim wzniesieniu cmentarz znajduje się w południowo-wschodniej części dz. ew. nr 86 obr. 0015 (Obory-Łyczyn). Założony został na rzucie zbliżonym do okręgu, z zewnętrznym pierścieniem z kwaterami i wewnętrznym z pomnikiem. Granice pierścieni wyznaczono kamieniami polnymi o różnej wielkości. Obecnie słabo czytelne wejście znajduje się po stronie południowej i dzieli strefę w której są nagrobki niemieckich żołnierzy na dwie części. Po stronie północnej znajdują się kwatery żołnierzy rosyjskich. Pośrodku umieszczony jest pomnik w formie kamienia wyznaczający mogiłę zbiorową z zatartą inskrypcją. Na cmentarzu w Maryninie znajduje się łącznie 32 kwatery żołnierzy niemieckich i 10 kwater żołnierzy rosyjskich. Stele z nazwiskami żołnierzy są prostokątne z trójkątnym zwieńczeniem lub zakończone na prosto. Inskrypcje obejmują nazwisko żołnierza, znak krzyża, nazwę jednostki i datę śmierci. Część steli ma formę nieociosanego głazu narzutowego z krzyżem prawosławnym, nazwiskiem i nazwą jednostki. Na części głazów znajduje się informacja na temat ilości i pochodzenia pochowanych żołnierzy. Część nagrobków uległa zniszczeniu. Teren porośnięty jest niską zielenią, pomiędzy wewnętrznym a zewnętrznym kręgiem znajduje się dąb i lipa. Wokół cmentarza znajduje się zwarta zieleń m.in. głóg i krzewy różane, które w części wschodniej doprowadziły do zatarcia granic nekropolii.

Po przeanalizowaniu zebranego materiału dowodowego MWKZ stoi na stanowisku, iż cmentarz wojenny z I wojny światowej „Marynin” z lat 1915-1918, położony w Konstancinie-Jeziornie, gm. *loco*, pow. piaseczyński, posiada wartości historyczne i naukowe, uzasadniające objęcie jej wpisem do rejestru zabytków nieruchomych, a jego trwałe zachowanie dla przyszłych pokoleń leży w interesie społecznym.

Cmentarz wojennych w Maryninie należy do grupy zaprojektowanych nekropolii z okresu I wojny światowej, które zakładane były z inicjatywy wojsk niemieckich. Upamiętniały one zabitych w czasie walk żołnierzy, służących zarówno w wojskach niemieckich, jak i rosyjskich, w których służyli m.in. mieszkający na terenie obu zaborów Polacy. Cmentarz „Marynin” stanowi upamiętnienie niezwykle zaciętej walki prowadzonej w tym rejonie w 1914 r. Wybudowany w latach 1915-1918 dokumentuje działalność okręgu grobownictwa Komendatury Warszawa oraz realizowanych przez nią projektów nekropolii. Wartość historyczna cmentarza wiąże się bezpośrednio z losami Polaków wcielanych w czasie I wojny światowej do armii niemieckiej i rosyjskiej, zmuszonych do bratobójczej walki. Jako miejsce spoczynku żołnierzy, posiada walory źródła historycznego związanego z niezwykle zaciętymi walkami prowadzonymi w rejonie pod koniec 1914 r. W dwudziestoleciu międzywojennym cmentarz opisał i utrwalił w świadomości mieszkańców Stefan Żeromski, nadając jej wymiar symboliczny – walki o polskość i tożsamość dokonującej się na wschodnim froncie Wielkiej Wojny.

Wartość naukowa cmentarza wynika z autentyzmu zachowanej substancji zabytkowej. Pomimo jego stopniowej degradacji w dalszym ciągu czytelna jest jego kompozycja, rozplanowanie, podział, zróżnicowanie formalne nagrobków niemieckich i rosyjskich. Na terenie cmentarza można, pomimo uszkodzeń i zniszczeń, odnaleźć relikty w postaci steli nagrobnych ustawionych promieniście z inskrypcjami. Są one przykładem ówczesnych tendencji oraz sposobu zagospodarowania terenów upamiętnień i mogą posłużyć do analizy i badań nad założeniami cmentarnymi. Wygląd i układ cmentarza w Maryninie stanowi świadectwo ówczesnej kultury grzebalnej oraz dbałości o umiejętne i symboliczne w swym wyrazie zakomponowanie przestrzeni i zróżnicowanych stylistycznie steli nagrobnych. Jednocześnie cmentarz może stanowić źródło na temat działalności z zakresu architektury krajobrazu F. Hirscha, a szerzej rolę architektów krajobrazów w kształtowaniu nekropolii oraz działalnością okręgu grobownictwa Komendatury Warszawa na terenie Mazowsza. Ponadto, dzięki zachowanym inskrypcjom, cmentarz jest niezwykle ważnym dokumentem walk toczonych w rejonie

Konstancina-Jeziorny, umożliwia prowadzenie badań z zakresu wojskowości oraz dziejów regionu w czasie I wojny światowej.

Teren objęty ochroną obejmuje obszar cmentarza założonego na rzucie koła wraz z murkami flankującymi wejście. Granice wpisu zostały ustalone w oparciu o projekt cmentarza, który wskazuje jego historyczny wygląd. Obszar ten jest czytelny w terenie jako niewielkie wzniesienie (widoczne na mapie LIDAR).

Jak podkreślono we wniosku Towarzystwa Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina im. Stefana Żeromskiego cmentarz „zachował autentyczność zarówno w zakresie lokalizacji, jak i kompozycji, a także części oryginalnych elementów”. Ponadto jego wartość: „wynika z jego związku z ważnymi wydarzeniami o znaczeniu dla dziejów regionu i kraju”. Stowarzyszenie pokreśliło również, iż cmentarz „stanowi materialny ślad dramatycznych losów ludności polskiej wcielanej do armii zaborców (zarówno niemieckiej, jak i rosyjskiej) i żołnierzy walczących na tym terenie”.

Należy zwrócić uwagę, iż zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytki podlegają ochronie bez względu na stan zachowania. Duża degradacji substancji zabytkowej naziemnych śladów po funkcjonowaniu nekropolii – tablic i krzyży, nagrobków i mogił ziemnych, nie wpływa na status obiektu i nie umniejsza jego walorów zabytkowych, stanowi nadal miejsce pamięci. Z uwagi na posiadaną wartość zabytkową zachowanie ww. cmentarza leży w interesie społecznym, związanym z ochroną dziedzictwa kulturowego i koniecznością zapewnienia jego przetrwania dla przyszłych pokoleń przez stworzenie właściwych warunków prawnych dla jego ochrony.

Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego, lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Definicja zabytku zawarta w art. 3 pkt 1 ww. ustawy określa, iż zabytek nieruchomy to nieruchomości, jej części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt. 1 litera h ww. ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania, zabytki nieruchome będące miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji. Z uwagi na zachowane, wyżej opisane, wartości historyczne oraz naukowe cmentarz wojenny z I wojny światowej „Marynin” z lat 1915-1918, położony w Konstancinie-Jeziornie, gm. *loco*, pow. piaseczyński, odpowiada ustawowej definicji zabytku, zostaje wpisana niniejszą decyzją do rejestru zabytków nieruchomych województwa mazowieckiego i podlega ochronie prawnej.

Wobec powyższego orzeczono jak w sentencji.

POUCZENIE

Od decyzji niniejszej przysługuje stronom, na podstawie art. 127 Kpa, odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które należy złożyć za pośrednictwem tutejszego urzędu (na adres: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Warszawie, 00-373 Warszawa, ul. Nowy Świat 18/20) zgodnie z art. 129 § 2 Kpa w terminie 14 dni od doręczenia przedmiotowej decyzji. W myśl art. 130 § 2 Kpa wniesienie odwołania w terminie wstrzymuje wykonanie decyzji.

W myśl art. 127a K.p.a., w trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Wówczas z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna.

**UWAGA, NUMER REJESTRU ZABYTKÓW JEST NADAWANY PO STWIERDZENIU OSTATECZNOŚCI
NINIEJSZEJ DECYZJI**

The image shows a red rectangular stamp with the text "MAZOWIECKI WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW" in red capital letters. Overlaid on this stamp is a blue ink signature that appears to read "Marcin Dawidowicz".

Załączniki:

1. Załącznik graficzny
2. Pouczenie o skutkach wpisu zabytku do rejestru zabytków

Otrzymują:

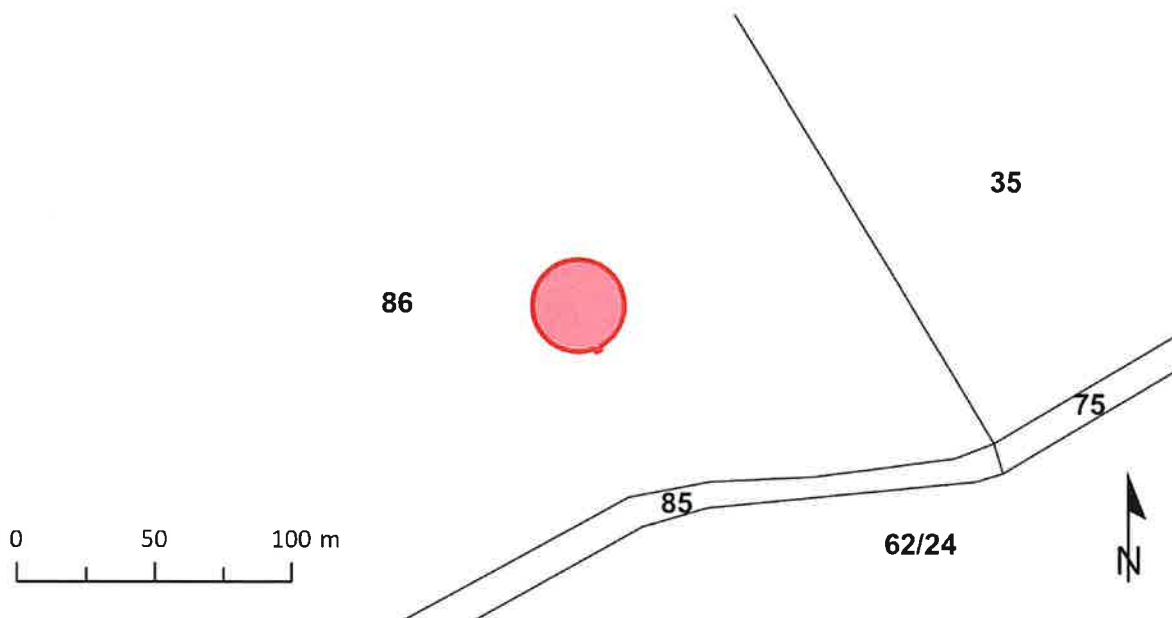
1. Towarzystwo Miłośników Piękna i Zabytków Konstancina im. Stefana Żeromskiego, al. Wojska Polskiego 39, 05-520 Konstancin-Jeziorna
2. Urząd Miasta i Gminy Konstancin-Jeziorna, ul. Piaseczyńska 77, 05-520 Konstancin-Jeziorna
3. Strony postępowania drogą obwieszczenia
4. 4 x Aa (WRD ESz: nr rej.,teczka obiektu, KW, NID).

Do wiadomości:

1. Starostwo Powiatowe w Piasecznie, ul. Chyliczkowska 14, 05-500 Piaseczno;

INFORMACJA: (22) 398 71 96

Załącznik graficzny nr 1 do decyzji MWKZ nr 55 /2026 z dnia 13-04-2026 wpisującej do rejestru zabytków nieruchomości województwa mazowieckiego cmentarz wojenny z I wojny światowej „Marynin” z lat 1915-1918, położony w Konstancinie-Jeziornie, gm. loco, pow. piaseczyński (dz. ew. nr 86 obr. 0015 (Obory-Lyczyn)).

 cmentarz wpisany do rejestru zabytków

Teren cmentarza z zachowanym zagospodarowaniem oraz naniesioną mapą cmentarza z 1915-1918 r.

MAZOWIECKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTEKÓW
Marcin Dawidowicz

Załącznik graficzny nr 2 do decyzji MWKZ nr 55 /2026 z dnia 13-04-2026 wpisującej do rejestru zabytków nieruchomości województwa mazowieckiego cmentarz wojenny z I wojny światowej „Marynin” z lat 1915-1918, położony w Konstancinie-Jeziornie, gm. loco, pow. piaseczyński (dz. ew. nr 86 obr. 0015 (Obory-Łyczyn).

Widok na cmentarz od strony zachodniej

Rosyjskie i niemieckie nagrobki,
centralny kamień na środku cmentarza

MAZOWIECKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW

Marcin Dawidowicz

POUCZENIE O SKUTKACH WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH

zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2024 poz. 1292 ze zm.)

Art. 10a. 1. Od dnia wszczęcia postępowania w sprawie wpisu zabytku do rejestru do dnia, w którym decyzja w tej sprawie stanie się ostateczna, przy zabytku, którego dotyczy postępowanie, zabrania się prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, dotyczy także robót budowlanych objętych pozwoleniem na budowę albo zgłoszeniem, a także działań określonych w innej decyzji pozwalającej na ich prowadzenie.

3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do zabytku służącego obronności i bezpieczeństwu państwa.

Art. 12. 1. Starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie.

Art. 27. Na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku wojewódzki konserwator zabytków przedstawia, w formie pisemnej, zalecenia konserwatorskie, określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

Art. 28. 1. Niezależnie od obowiązków wynikających z opieki nad zabytkami, określonych w art. 5, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Art. 29. 1. Wojewódzki konserwator zabytków w czasie uzgodnionym z właścicielem lub posiadaczem przedmiotu będącego zabytkiem lub posiadającego cechy zabytku może prowadzić badania tego przedmiotu w miejscu, w którym przedmiot ten się znajduje.

4. W przypadku odmowy udostępnienia przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, albo zabytku, o którym mowa w ust. 3, odpowiednio wojewódzki konserwator zabytków albo minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może wydać decyzję nakazującą jego udostępnienie na czas niezbędny do wykonania badań, jednak nie dłuższy niż 3 miesiące od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna.

5. Za szkody wyrządzone w związku z badaniami, o których mowa w ust. 1 i 3, przysługuje odszkodowanie na zasadach określonych w Kodeksie cywilnym.

Art. 36. 1. Pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga:

- 1) prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, w tym prac polegających na usunięciu drzewa lub krzewu z nieruchomości lub jej części będącej wpisanym do rejestru parkiem, ogrodem lub inną formą zaprojektowanej zieleni;
- 2) wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- 3) prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
- 4) prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- 5) prowadzenie badań archeologicznych;
- 6) przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- 7) trwale przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- 8) dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- 9) zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- 10) umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru: urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2022 r. poz. 503) oraz napisów, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
- 11) podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru, z wyłączeniem działań polegających na usuwaniu drzew lub krzewów z terenu nieruchomości lub jej części niebędącej wpisanym do rejestru parkiem, ogrodem albo inną formą zaprojektowanej zieleni;
- 12) poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

3. Pozwolenia, o których mowa w ust. 1 i 1a, mogą określać warunki, które zapobiegają uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku.

4. Wojewódzki konserwator zabytków może uzależnić wydanie pozwolenia na podejmowanie działań, o których mowa w ust. 1 pkt 6, 9 i 11, od przeprowadzenia, na koszt wnioskodawcy, niezbędnych badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych. Egzemplarz dokumentacji badań jest przekazywany nieodpłatnie wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

5. Pozwolenia, o których mowa w ust. 1 i 1a, wydaje się na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa albo do rejestru, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego.

Art. 38. 1. Wojewódzki konserwator zabytków lub działający z jego upoważnienia pracownicy wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków prowadzą kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. W upoważnieniu, o którym mowa w ust. 1, określa się osobę lub osoby upoważnione do przeprowadzenia kontroli, kontrolowaną osobę fizyczną lub jednostkę organizacyjną, miejsce i zakres kontroli oraz podstawę prawną do jej przeprowadzenia.

3. Przy wykonywaniu kontroli wojewódzki konserwator zabytków lub osoby, o których mowa w ust. 1, są uprawnione do:

- 1) wstępu na teren nieruchomości, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie zniszczenia lub uszkodzenia zabytku;
- 2) oceny stanu zachowania, warunków przechowywania i zabezpieczenia zabytków wpisanych do rejestru, a także zabytków znajdujących się w muzeach, bibliotekach oraz w zbiorach lub w zasobach innych państwowych jednostek organizacyjnych i jednostek samorządu terytorialnego, w terminie uzgodnionym z ich właścicielem lub posiadaczem;
- 3) sprawdzania zgodności wszelkich działań podejmowanych przy zabytkach wpisanych do rejestru oraz prowadzonych badań archeologicznych z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu i zatwierdzoną dokumentacją;
- 4) żądania ustnych lub pisemnych informacji w zakresie niezbędnym dla ustalenia stanu faktycznego dotyczącego zakresu kontroli;
- 5) żądania okazania dokumentów i udostępnienia wszelkich danych mających związek z zakresem kontroli;
- 6) dokonania wpisu w dzienniku budowy w zakresie określonym przepisami Prawa budowlanego.

4. Czynności kontrolne przeprowadza się w obecności kontrolowanej osoby fizycznej albo kierownika kontrolowanej jednostki organizacyjnej lub upoważnionej przez niego osoby, z zachowaniem przepisów o ochronie informacji niejawnych.

Art. 43. 1. Wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję o wstrzymaniu wykonywanych bez jego pozwolenia lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu:

- 1) prac konserwatorskich, restauratorskich, badań konserwatorskich lub architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- 2) robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub w jego otoczeniu;
- 3) badań archeologicznych lub poszukiwań, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 12;
- 4) innych działań, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 6-8, 10 i 11, przy zabytku wpisanym do rejestru.

Art. 49. 1. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję nakazującą osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z zabytku wpisanego do rejestru, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa

rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego, przeprowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku, jeżeli ich wykonanie jest niezbędne ze względu na zagrożenie zniszczeniem lub istotnym uszkodzeniem tego zabytku.

3. W przypadku wykonania zastępczego prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy zabytku nieruchomym, wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję określającą wysokość wierzytelności Skarbu Państwa z tytułu wykonania zastępczego tych prac lub robót, ich zakres oraz termin wymagalności tej wierzytelności.

Art. 74. 1. Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest ten minister;
- 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Art. 76. 1. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie:

- 1) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku;
  - 2) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji.
2. Wniosek o udzielenie dotacji, o której mowa w ust. 1 pkt 2, wnioskodawca może złożyć po przeprowadzeniu wszystkich prac lub robót przy zabytku wpisanym do rejestru, określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 110. 1. Kto będąc właścicielem lub posiadaczem zabytkowego nie zabezpieczył go w należyty sposób przed uszkodzeniem, zniszczeniem, zaginięciem lub kradzieżą, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1, można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazywany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

zgodnie z ustawą z dnia 12 stycznia 1991r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U. 2023 poz. 70)

Art. 7. 1. Zwalnia się od podatku od nieruchomości:

- 6) grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej;

zgodnie z ustawą z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2024, poz. 226, ze zm.)

Art. 26hb. 1. Podatnik może odliczyć od podstawy obliczenia podatku, ustalonej zgodnie z art. 26 ust. 1 lub art. 30c ust. 2, wydatki:

- 1) poniesione w roku podatkowym na wpłaty na fundusz remontowy wspólnoty mieszkaniowej lub spółdzielni mieszkaniowej utworzony, zgodnie z odrębnymi przepisami, dla zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków lub znajdującego się w ewidencji zabytków;
- 2) na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków;
- 3) (uchylony).
2. Odliczenie, o którym mowa w:
  - 1) ust. 1 pkt 1, przysługuje podatnikowi, jeżeli w momencie poniesienia wydatku jest właścicielem lub współwłaścicielem zabytku nieruchomego;
  - 2) ust. 1 pkt 2, przysługuje podatnikowi, jeżeli w momencie poniesienia wydatku podatnik jest właścicielem lub współwłaścicielem zabytku nieruchomego, o którym mowa w tym przepisie, oraz posiada sporządzone na piśmie pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku oraz po poniesieniu tego wydatku uzyskał zaświadczenie wojewódzkiego konserwatora zabytków potwierdzające wykonanie odpowiednio tych prac lub robót;
  - 3) (uchylony).
3. Za datę poniesienia wydatków z tytułów określonych w:
  - 1) ust. 1 pkt 1 uznaje się dzień zapłaty należności;
  - 2) ust. 1 pkt 2 uznaje się dzień wystawienia faktury;
  - 3) (uchylony).
4. Odliczenia, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, nie mogą przekroczyć 50% wydatków udokumentowanych:
  - 1) dowodem wpłaty na fundusz remontowy wspólnoty mieszkaniowej lub spółdzielni mieszkaniowej lub zaświadczeniem o wysokości wpłat w roku podatkowym wystawionym przez wspólnotę mieszkaniową lub spółdzielnię mieszkaniową;
  - 2) fakturą wystawioną przez podatnika podatku od towarów i usług niekorzystającego ze zwolnienia od tego podatku, powiększonych o kwotę podatku od towarów i usług, o ile podatek ten nie został odliczony na podstawie ustawy o podatku od towarów i usług.
5. (uchylony).
6. Małżonkowie, między którymi istnieje wspólność majątkowa, wydatki, o których mowa w ust. 1, mogą odliczyć w częściach równych lub w dowolnej proporcji przez nich ustalonej, bez względu na to, czy dokument potwierdzający poniesienie wydatku został wystawiony na imię obojwojga małżonków lub jednego z nich.
7. Odliczenia wydatków, o których mowa w:
  - 1) ust. 1 pkt 1 - dokonuje się w zeznaniu składanym za rok podatkowy, w którym poniesiono te wydatki;
  - 2) ust. 1 pkt 2 - dokonuje się w zeznaniu składanym po otrzymaniu zaświadczenia, o którym mowa w ust. 2 pkt 2.
8. Kwota odliczenia nieznajdująca pokrycia w rocznym dochodzie podatnika podlega odliczeniu w kolejnych latach, nie dłużej jednak niż przez sześć lat, licząc od końca roku podatkowego, w którym dokonano odliczenia.
9. Odliczeniu nie podlegają wydatki w części, w jakiej:
  - 1) zostały odliczone od przychodu na podstawie ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym;
  - 2) zostały uwzględnione przez podatnika w związku z korzystaniem z ulg podatkowych w rozumieniu Ordynacji podatkowej;
  - 3) wykraczają poza zakres prac i robót określonych w pozwoleniu wojewódzkiego konserwatora zabytków lub zostały wykonane niezgodnie z pozwoleniem wojewódzkiego konserwatora zabytków;
  - 4) zostały sfinansowane, dofinansowane lub zwrócone podatnikowi w jakiegokolwiek formie.
10. Podatnik, który po roku, w którym dokonał odliczeń, otrzymał zwrot odliczonych wydatków, jest obowiązany doliczyć odpowiednio kwoty poprzednio odliczone do dochodu za rok podatkowy, w którym otrzymał ten zwrot.
11. W przypadku skorzystania z odliczenia wydatków, o których mowa w ust. 1, stanowiących odpisy amortyzacyjne od środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, przepisu art. 23 ust. 1 pkt 45 nie stosuje się.
12. Ilekroć w ust. 1-11 jest mowa o:
  - 1) powierzchni użytkowej - oznacza to powierzchnię, o której mowa w art. 16 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz. U. z 2023 r. poz. 1774 i 1843);
  - 2) pracach konserwatorskich - oznacza to prace konserwatorskie w rozumieniu art. 3 pkt 6 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
  - 3) pracach restauratorskich - oznacza to prace restauratorskie w rozumieniu art. 3 pkt 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
  - 4) robotach budowlanych - oznacza to roboty budowlane w rozumieniu art. 3 pkt 8 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
  - 5) zabytku nieruchomym - oznacza to zabytek nieruchomy, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 lit. c-e ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.